

25

Paul
Roncken
Deze
kant op

Paul Roncken Landschapsarchitectuur, Wageningen Universiteit en Researchcentrum

Schildpad Haas, vertel me, zijn de Nederlanders een technisch volk omdat het landschap zo technisch is ingericht? En zijn dezelfde Nederlanders ook sterk op uitzicht gericht omdat hun land door internationale schilders eeuwen van een afstand is geschilderd met grote wolkenluchten erboven en kleine Nederlanders als onderdeel van een plaatje?

Haas Met andere woorden, bestaat er zoiets als Geopsyche waardoor een maatschappij wordt gevormd door de geografie en het klimaat van een land?

Schildpad Ja, en door bijvoorbeeld schilders en ingenieurs.

Haas Mijn waarde artiest, jij bent een dolende schildpad en je komt altijd met dezelfde soort vragen als we een rijk maal hebben gegeten. Je vraagt maar raak en meestal rakel je gekkenpraat.

Schildpad Haas, je vlijt me. Ik probeer me te verhouden tot mijn omgeving, iets dat jij met je vluchtige genotzucht overslaat. Jij kaapt de grootste kicks weg uit een moment zonder je af te vragen waar je bent of hoe die kick heeft kunnen ontstaan.

Haas Wat een onzin, ik weet heel goed waar de spanning en het overweldigende door wordt veroorzaakt. Als ik een waterval afduik is het de aantrekkingskracht van de aarde die mijn val versnelt. Dan ben ik één met het water, mijn naïeve vriend. Jij daarentegen bent nooit één met je omgeving, jij bent als een volgevreten boekenwurm die blijft zitten met tot pulp verteerde fragmenten, enkel goed om op een primitieve manier terug te geven aan de bomen in je tuintje. Je eet cultuur en je produceert schijt, eerwaarde dromer. Jouw zoeken naar achtergronden...

Schildpad *(onderbreekt)* Ik heb een heerlijk dessert gemaakt. En ik zou graag willen dat je mijn vraag nog eens met interesse probeert te beantwoorden.

Haas MMMmmm, bamboescheuten met klaprozenijs. Je bent een genie Schildje! Alleen jij kunt zulke combinaties samenstellen.

Schildpad Dank je Haas. Terug dus naar de vraag. Kan het klimaat, de bodem en het landschap het zielenleven van den Mensch beïnvloeden?

Haas Ik heb daar een boek over gelezen, van Prof. Dr. W. Hellpach. Dateert uit 1949, maar dat is al een vijfde druk. Ik vermoed dus dat het de schijt is van een leven lang boeken eten tussen, pakweg 1905 en 1940.

Schildpad Interessante periode. Expressionisme, de acceptatie van occulte wetenschap, individuele ontwikkelingen. Ja, ik denk dat het antwoord op mijn vraag een brug zou moeten slaan met die bakermat van onze culturele ziel, ga door...

Haas Je hebt een scherp oog voor context, Padje! Maar de onderwerpen die deze geleerde beschrijft gaan uit van een veronderstelling die zeer twijfelachtig is. Het onderbewuste zou een geweldige invloed moeten hebben op onze ziele vorming. En dat betwijfel ik.

Schildpad Noem eens wat onderwerpen waar die man het over heeft?

Haas Afmattend weer, verfrissend weer, overgevoeligheid voor weersinvloeden. De jaar-periodiciteit van ons zielenleven, bijvoorbeeld bronst, verkrachting, zelfmoord, voorjaarscrisis, de periode van zeven jaar. Het kunstmatige klimaat, landschapskleuren, beweging in landschap. Het eigen en het vreemde land, landschap en het menselijk lot.

Schildpad Prachtig, prachtig, fascinerend.

Haas Domme gans! We zijn allang het paradijs uitgejaagd! Ook jij hebt

- ook van die appel gegeten. Je gelooft toch niet werkelijk in een verbond tussen mens en natuur waarbij de mens gehoorzaamt aan het decor van de natuur?
- Schildpad Waarom niet? Veel van de dingen die je noemt zijn niet psychisch, maar heel fysiek. Processen in het klimaat hebben fysieke invloed op de vrijlating van hormonen en afweermechanismen. Dus ik hoef helemaal niet te veronderstellen dat het zo onderbewust is dat ik er niet meer door beïnvloed wordt.
- Haas Scherp gezien, maar fysiek is altijd psychisch, zoals van Kooten eens zei. Ik geloof niet in de gevoeligheid van de mens. De zintuigen zijn afgestompt, alle bloed stroomt eerst door zijn vooringenomenheid en dan pas naar een directe openheid naar de omgeving. De mens refereert aan zichzelf en niet aan de natuur of de omgeving als een entiteit op zichzelf. Hij ziet in omgevingen enkel het concept en de bedoeling van collega mensen. Je laat me lachen Padje, dit is de ergste misvatting in jaren. Maar tevens het lekkerste toetje in jaren...
- (enige tijd stilte)*
- Schildpad Aha, Haas, ik heb je! Voel je je goed door het bitterzoete klaprozenijs en de sappig knapperige jonge bamboescheuten?
- Haas Ja Schildje mijn kok. Maar eten is nog geen buitenruimte.
- Schildpad Maar je bent het in elk geval nog niet verleerd. Te proeven, je moleculen te voelen reageren, je over te geven aan een sensatie die eigenlijk heel ondergeschikt is...
- Haas Natuur is best aardig, maar je moet er wel wat bij drinken. Ik weet niet meer wie dat ook weer zei. Ik zie waar je heen wilt Schilleman. En je hebt me tuk vrees ik. Maar, maar...

Schildpad Geniet nou maar van je zintuigen zonder er weer overheen te relativieren. Het heeft me twee dagen gekost dit gerecht te maken. Dat staat in geen verhouding tot het naar binnen werken.

Haas Precies! En als het hier niet zo stil zou zijn, zou ik er niet eens van kunnen genieten. Het vraagt heel wat voorbereiding om je ziel te laten beïnvloeden door klimaat, toetjes en een goed gesprek. Het vraagt om een delicate balans tussen zintuigen, geheugen en actief rationaliseren om een ziel te ontwikkelen. Empathie mijn filosofisch vriendje! Niet enkel consumeren in de hoop dat er ergens in je binnenste wel wat radertjes door beïnvloed zullen worden. Maar moeite doen! Je ziel vereist inspanning! Hoe anders is dit met je vooroordelen, die vragen enkel inname, liefst voorgeselecteerde inname, zoiets als digitale televisie. Geen verrassingen maar voorspelbaarheid. Maar zeg nou eerlijk mijn Tortelpad, een beroep als het jouwe kan zich toch alleen ontwikkelen door het voorspelbare almaar te doorbreken. En het individu of de maatschappij die jij wilt raken - opvoeden is een betere omschrijving - ontwikkelt zich alleen door een bezigheid te hebben waarin ontwikkeling zit?

Schildpad Je bedoelt dat ik ondanks mijn goede bedoelingen om betekenisvolle ruimte te ontwerpen slechts bijdraag aan vooroordelen als ik niet tevens zorg voor de delicate balans die nodig is om de ziel aan te kunnen spreken.

Haas *(applaudisseert)* Meer hoeft er niet gezegd te worden.
(kijkt Schildpad aan) Toch?

Schildpad Ik kan dus maar beter films gaan maken in plaats van pleinen en parken. Want in die donkere zaal kan ik het delicate evenwicht beter in de hand houden.

Haas Daar gaan we weer, het gras is groener bij de burens! Begrijp me niet verkeerd Schildje, maar de tijd dat je als architect een taak

had is verleden tijd. Je taak om ruimte te scheppen die stabiel is en mooi, is vervangen door een rol om te bemiddelen tussen geharrewar. Fysieke ruimte en kunst zijn beiden middelen geworden, geen doelen op zich. Neem dit voorbeeld goed in je op: er staat een paardje in de wei. Het paardje loopt al jaren een dijkje af en heeft daarmee een spoor gevormd in de klei. Denk je dat het om het paardje gaat? Nee, het gaat over dat spoor op het dijkje. Dat is wat historici willen doorgronden en dat is waar mensen over klagen als ze het paardje liever ergens anders zien. Het paardje wordt weliswaar gerespecteerd, maar staat niet centraal. Het is een middel geworden om sporen te bediscussiëren.

(graait in zijn jacquet) Laten we koffie drinken met bonbons, die heb ik meegenomen, speciaal voor jou mijn vriend. Om je ziel te beïnvloeden.

(uit: 'Nieuwe dialogen tussen Schildpad en Haas')

